

Маруся (переказ)

Григорій Квітка-Основ'яненко

Повість починається філософськими роздумами автора про те, що не треба на світі ні до чого надмірно прикипати душею, адже немає нічого вічного. Все минає, проходить. Люди народжуються, старіють, вмирають. Тому потрібно радіти, що маєш сім'ю — найбільше щастя, яким нагородив людину Бог. А якщо втратиш когось із рідних, то пам'ятай: "...що ти ховаєш сьогодні, а тебе заховать завтра; і усі будемо укупі, у господа милосердного на вічній радості; і вже там не буде ніякої розлуки, і ніяке горе, і ніяке лихо нас не постигне". Потрібно бути набожним, молитися і просити у Господа прощення за всі гріхи.

Так робив і Наум Дрот "...був парень на усе село... Батькові і матері слухняний, старшим себе покірний, меж товариством друзяка... а до церкви? Так хоч би і маленький празник, тільки піп у дзвін — він вже й там...". Бог був милосердним до чоловіка за те, що він був дуже побожним і благодійним, тому послав йому добру жінку — Настю "...добра, роботяща, хазяйка слухняна... усюди старається, б'ється, достає і вже зробить і достане, чого мужикові хотілось". Жили вони мирно в залогоді, в достатку, мали хазяйство, але не було у них довго дітей. Аж ось вимолили вони у Бога донечку, яку любили понад усе.

Виросла Маруся їм на втіху. Все допомагала робити по господарству, шанувала батька й матір. Була найгарнішою дівчиною в селі, розумною та ще й багатою "Сорочка на ній біленька, тоненька, сама пряла і пишнії рукава сама вишивала червоними нитками. Плахта на ній картацька... Запаска шовкова, морева; каламайковий пояс, та як підпережеться так рукою і обхватиш, — ще ж то не дуже і стягнеться. Хусточка у пояса мережована і з вишитими орлами...". Вона не була схожа на інших дівчат: скромна, покірна, тиха, роботяща. Їй не подобались різні гулянки та розваги, ніколи не ходила вона на вечорниці й інших дівчат відмовляла, бо вважала це за гріх. Як ходила до когось на весілля, то ніколи не затримувалась, прибігала додому готувати вечерю.

Одного разу була Маруся дружкою на весіллі у подруги, де побачила Василя — міського свитника, який був старшим боярином "Гарний, русявий, чисто підголений; чуб чепурний, уси козацькі, очі веселенькі, як зірочки: на виду рум'яний, моторний, звичайний...". Хлопець закохався в Марусю з першого погляду. Він не знав, як до неї підійти, тому вирішив з нею поцятатись (гра "Чи чіт чи лишка?"). Дівчина прийняла від нього горішки, висловивши згоду познайомитися з ним. Їй стало ніяково і в той момент розпочалися танці. Тоді вона вперше задумалась, чи залишитись на танцях.

Василь завжди любив на весіллях потанцювати, міг перетанцювати будь-яку музику, але тоді він був зовсім не схожий на себе, сумний. Він все думав про Марусю, тому й почав про неї розпитувати у друга Левка Цоьмкала. Той розповів йому про її батьків, що вони багаті, про характер дівчини, її вдачу.

Маруся теж ходила сумна й збентежена, часто поглядала на Василя, не пішла на

танці, сиділа одна біля хати. До неї підійшла Олена Кубраківна і Маруся захотіла, щоб вона розповіла їй про того парубка. Олена сказала, що він іде в прийми до багатого хазяїна, у якого є гарна дочка. Кубраківна пішла далі танцювати, а Маруся зібралася йти додому, але згадала про горішки, з якими тепер не знає, що робити, можливо, залишити на пам'ять. Вона потрусила їх і голосно сказала: "Чи він мене любить? Чіт чи лишка?". Це почув Василь і сказав, що той, про кого вона думає любить її. Дівчину знову покликала Олена, сказала, що вона вже йде до дому і запросила Марусю піти з нею в місто. Так і не попрощавшись з Василем, вона пішла з подругою додому.

Прийшла вона зажурена, тому що думала, що Василь не любить її. Матері нічого не хотіла розповідати, сиділа сумна і ледь змусила себе приготувати вечерю. Але за що б вона не взялася — все було не так. Наум з Настею подумали, що дочка захворіла.

Всю ніч вона плакала і думала про те, що сталося, а вранці пішла з подругою в місто. Василь знав, про їх наміри, тому що підслухав їх вчорашню розмову і пішов за ними. Маруся помітила хлопця, і він набрехав, що десь бігав собака. Дівчата попросили його провести їх в місто, щоб він обороняв їх від собаки. Василь погодився, а коли дівчата купили на базарі все, що їм було потрібно, він запропонував провести їх назад в село, начебто у нього теж є там справи. По дорозі додому Олена згадала, що не забрала батькові чоботи і вернулася назад. І коли Василь з Марусею залишились самі, хлопець зізнався, що кохає її. І Маруся теж зізналась, коли переконалася, що він не посватаний.

Повернувшись додому, дівчина знову нічого не розповіла матері про Василя. Батьки були раді, що вона повеселішала і знову робила всю роботу так, як раніше. Вона швидко все поробила і сказала матері, що піде по суніці, а сама пішла до озера, де її чекав Василь. Він попросив її почекати і не розповідати батькам про нього, Маруся погодилась, але сказала, що вони побачаться ще раз, коли він її засватає.

Згодом Василь побачив чоловіка, у якого поламався віз і вирішив йому допомогти полагодити. Хлопець провів його додому і побачив там свою Марусю. Виявилось, що цей чоловік — Наум Дрот, а Маруся — його дочка. Наум запросив його до себе в гості на наступний день і вони з Марусею домовились, що вона підслухає, що про нього думають її батьки. Якщо Василь сподобається їм, то вона зав'яже на голові червону скиндячку, якщо ні — чорну стрічку. Коли Василь прийшов у гості, то побачив червону скиндячку. Наум полюбив його як рідного сина і хлопчина став частенько до них навідуватися, а через деякий час прийшов сватати кохану, але отримав відмову. Вони удвох плакали і благали батька дозволити одружитись, але він повернув старостам хліб і сказав Василеві прийти самому на наступний день. Маруся розповіла батькові всю правду про їх знайомство, що вона збечестила сім'ю, але він не хотів, щоб його дочка була "салдаткою" і вони жили в злиднях. Дрот наказав йому відступитися від Марусі і сказав, що вони зможуть одружитися лише тоді, коли він принесе папір, де буде написано, що його не заберуть у солдати, що він когось найняв за себе.

Маруся важко переживала розлуку, багато хлопців її сватали, але всі отримували чарку горілки і відмову. Нікого не хотіла вона, окрім Василя.

На Великдень в церкві Наум побачив, як Василь читав "Апостола" і переконався,

що він навчився грамоти. Після служби він запросив його в гості і він розповів, що він пішов до купців на заробітки, там навчився читати, а його хазяїн погодився знайти йому найомщика. Наум зрадив і дозволив прислат старост, а восени, коли Василь повернеться з Москви, справити весілля. Після того, як відгуляли сватання, настала мить прощання. Маруся випросила у Василя сватаний платок, щоб не загубився в дорозі, положила в нього горішки, які колись на весіллі їй дав Василь.

Проводжала дівчина його через цвинтар, адже в той день проводи були і потрібно було вмерших пом'янути. І сказала Маруся: "На кладовищі мене покидаєш, на кладовищі мене й знайдеш!". Так і попрощались...

Маруся дуже сумувала за коханим, ходила, наче нежива, пов'язала чорну хустку і все Василя виглядала. А як настала спасівка, то повеселішала, бо вже скоро він мав повернутися. На третій день після спаса пішла вона по гриби на озеро, де колись з ним зустрічалась. Там вона промокла під дощем, дуже замерзла і застудилася.

Вдома була хвора мати, яка не могла натопити піч, Маруся промерзла ще більше і зовсім захворіла. Наум кликав ворожку, але все марно. Запросив цілюрика, який теж намагався лікувати, згодом лікаря-німця привіз, але і він нічого не зміг зробити. Вирішив тоді батько позвати панотця, щоб той причастив Марусю, а на четвертий день дівчина попрощалася з батьками і віддала Богові душу. Коли Василь повернувся, то побачив свою Марусеньку вже в труні. Настя віддала зятю сватаний платок, який зберігала дівчина.

Після того Василь пішов у монастир і від туги за коханою через два тижні помер.